

Od redaktorów naukowych

Rozwój generatywnej sztucznej inteligencji (GenAI) należy do najważniejszych zjawisk technologicznych pierwszej połowy XXI wieku. W ciągu zaledwie kilku lat narzędzia oparte na dużych modelach językowych przestały być domeną laboratoriów badawczych i stały się elementem codziennej praktyki zawodowej oraz życia prywatnego milionów użytkowników. Dynamika tych zmian sprawia, że pytania o rolę przypisaną człowiekowi w świecie współtworzonym przez algorytmy przestają mieć charakter wyłącznie prognostyczny – stają się przedmiotem bieżącej refleksji naukowej.

Transformacja wywołana przez GenAI wykracza daleko poza zagadnienia techniczne. Dotyczy sposobów komunikowania, swoistej „produkcji” wiedzy, organizacji pracy, budowania relacji społecznych (a nawet romantycznych) oraz konstruowania tożsamości. Szczególne znaczenie zyskuje w obszarach, które jeszcze do niedawna uchodziły za odporne na automatyzację ze względu na konieczność wykorzystywania kreatywności, kompetencji interpretacyjnych, empatii czy zdolności do podejmowania złożonych decyzji.

Współczesna debata coraz częściej koncentruje się nie na pytaniu, „czy” sztuczna inteligencja będzie uczestniczyć w wykonywaniu tych profesji, lecz „w jakim zakresie” zmieni ich charakter oraz jakie konsekwencje przyniesie dla jakości pracy, odpowiedzialności i społecznego zaufania. Jednym z najważniejszych pól tej transformacji pozostaje dziennikarstwo. Generatywna sztuczna inteligencja potrafi dziś tworzyć teksty informacyjne, opracowywać materiały źródłowe, streszczać dokumenty, analizować dane czy personalizować przekaz medialny. Równocześnie rodzi to pytania o przyszłość zawodu dziennikarza, granice automatyzacji procesu redakcyjnego, transparentność wykorzystania narzędzi AI oraz odpowiedzialność za publikowane treści. Nie mniej istotnym problemem staje się wpływ algorytmizacji na pluralizm informacyjny, wiarygodność mediów oraz kondycję i kierunki debaty publicznej.

Jednocześnie rozwój AI coraz wyraźniej wykracza poza sferę zawodową, obejmując także najbardziej intymne obszary ludzkiego życia. Rosnąca popularność *chatbotów* i cyfrowych towarzyszy skłania do ponownego namysłu nad naturą więzi międzyludzkich. Możliwość prowadzenia długotrwałych, emocjonalnie angażujących interakcji z systemami sztucznej inteligencji prowokuje pytania o granice relacji człowiek – maszyna, redefinicję bliskości, samotności i przywiązania oraz

o psychologiczne i społeczne konsekwencje zastępowania kontaktów interpersonalnych relacjami z podmiotami nieposiadającymi świadomości ani doświadczenia emocjonalnego.

Autorzy tekstów zgromadzonych w niniejszym numerze podejmują próbę wieloaspektowego opisu tych procesów. Analizują zarówno wpływ generatywnej sztucznej inteligencji na rynek pracy i profesje kreatywne, ze szczególnym uwzględnieniem dziennikarstwa, jak i przemiany zachodzące w sferze komunikacji interpersonalnej oraz relacji romantycznych. Łączy ich przekonanie, że współczesna refleksja nad sztuczną inteligencją nie może ograniczać się do oceny możliwości technologicznych. Wymaga równoczesnego uwzględnienia perspektywy społecznej, kulturowej, etycznej, prawnej i medioznawczej.

Oddawany do rąk Czytelników numer nie rości sobie prawa do formułowania ostatecznych odpowiedzi. Rozwój generatywnej sztucznej inteligencji przebiega szybciej niż proces ich naukowej weryfikacji, a kolejne rozwiązania technologiczne nieustannie redefiniują granice tego, co jeszcze niedawno wydawało się niemożliwe. Mamy jednak nadzieję, że prezentowane artykuły staną się inspiracją do dalszych badań oraz pogłębionej dyskusji nad miejscem człowieka w rzeczywistości, w której sztuczna inteligencja przestaje być jedynie narzędziem wspomagającym, a coraz częściej staje się współuczestnikiem procesów komunikacyjnych, zawodowych i społecznych.

Wierzymy, że publikacje zawarte w niniejszym numerze będą wartościowym głosem w jednej z najważniejszych debat współczesności – debacie o przyszłości pracy, komunikacji i relacji międzyludzkich w epoce generatywnej sztucznej inteligencji.

dr Magdalena Butkiewicz
dr Mateusz Kot